

J Ó K A I M Ó R

A magyar romantikus próza legkiemelkedőbb képviselője.

1. Élete

1825. Február 18-án született Jókai József kisbirtokos nemes, ügyvéd és árvagyám és Pulay Mária harmadik gyermekeként Komáromban., A "csodagyerek" első verse tízéves korában jelent meg a Társalkodó című lapban.

Iskoláit részben Komáromban végezte, közben 1835-37-ig Pozsonyban németül tanult cseregyerekként, kitűnő eredménnyel.

1837-ben meghalt édesapja, melynek hatására az érzékeny fiú súlyos betegségbe esik. Felgyógyulása után Komáromban elvégzi a gimnáziumot, és közben megtanul franciául, angolul, olaszul. 1841-42-ben a pápai református kollégiumba iratkozott, ahol megismerkedett az akkor 19 éves Petőfivel. A pápai önképzőkörben olvasta fel később nyomta-tásban is megjelent első elbeszéléseit, és önképzőkori díjat nyert. 1842-től 1844-ig Kecskeméten hallgatott jogot, itt mélyült el barátsága Petőfivel. Megírta első drámáját, a Zsidó fiút /amelyet Petőfi tisztázott le/ és beküldte az Akadémia pályázatára. A dráma dicséretet nyert.

Joggyakorlatot Komáromban és Pesten folytatott. Megszerezte az ügyvédi oklevelet, és már az első perét is megnyerte. 1846-ban megjelenik első regénye, a Hétköznapiak, amelyet kedvenc tartózkodási helyén, a Szigetben írt. A regény sikere után hátat fordított a prókátorságnak, és az írói hivatásnak kötelezte el magát. Egymás után jelentette meg a hatásvadászó francia romantika stílusában írt elbeszéléseit és népies zsánerképeit. 1846 elején tagja lett a Tízek Társaságának, majd a következő évben átvette Frankenburg Adolftól az Életképek szerkesztését, amely az ő keze alatt a Fiala Magyarországi szépirodalmi fórumává vált.

Demokratikus érzelmeit azzal is kifejezésre juttatta, hogy nevéből a nemesi származásra emlékeztető y-t i-re változtatta. 1848 elején -jórészt Petőfi hatására- gondolkodása polgári forradalmi volt, vezető szerepet vitt a március 15-i eseményekben, részt vett a 12 pont fogalmazásában, később beállt nemzetőrnek és elkísérte Kossuthot toborzó körútjára. 1848 augusztus 29-én feleségül vette Laborfalvi Rózát, az ünnepelt színésznőt. Petőfi hevesen ellenezte ezt a házasságot, és részben emiatt a vele való barátsága teljesen megszakadt.

Jókai 1849 elejéig megalkuvás nélkül szolgálta a forradalmat, élethalálharcot hirdetett a Habsburgok ellen, az országgyűléssel együtt Debrecenbe ment és a **Közlönynek**, a hivatalos lapnak társszerkesztője volt.

Később rövid időre a Békepárt híve lett, ennek követeléseit népszerűsítette, és elvállalta a békepárti **Esti Lapok** szerkesztését. A tavaszi győzelmek és Madarászék veresége után ismét Kossuth mel-lé állt.

Világos után az önkényuralom bosszújától félve a bükki Tardonán bujdosott 5 hónapig. Feleségének sikerült részére egy olyan menle-velet szerezni, amilyent a komáromi kapitulált helyőrség kapott, így Jókai 1850 elején visszatérhetett Pestre.

Újból írni kezdett, Sajó álnéven közreadja az **Egy bujdosó naplóját** és a Forradalmi csataképek című gyűjteményt. Ekkor már francia mestereitől elszakadva saját egyéni romantikus stílust alakított ki. Megtalálta azt a témát, amelyik legjobban illett hozzá: az újnak és a réginek a közelmúltban lezajlott küzdelmét.

1852-ben megjelenik első nagy írói korszakának nyitánya, az **Erdély aranykora**. **1853** bőven termő, sikeres év Jókai számára: a **Török világ Magyarországon**, A **Nagyenyedi két fűzfa** és az **Egy magyar nábob** megjelenésének éve. Jókai villát épít a Svábhegyen, a költségek egyik felét az Egy magyar nábob című regényből befolyt összeg téríti, a másikat az 1854-ben megjelenő **Kárpáthy Zoltán** című regény.

Forradalmi múltja miatt csak az ötvenes évek közepén kapott lap-szerkesztői engedélyt két élclapra, a rövid életű Nagy Tükörrre /1856/ és az évtizedekig megjelenő Üstökösre /1858/. A politikai életbe 1861-ben kapcsolódott be újra, amikor a siklói kerület a Határozati Párt programjával képviselővé választotta.

1862-ben **Magyar Sajtó**, 1863-ban **A Hon** címmel indított hírlapot, az utóbbi a balközép lapja lett és 1882-ig folyamatosan jelent meg. Egyik vezércikk miatt 1863-ban egy évi börtönbüntetést kapott, de egy hónap múltán szabadult, kegyelemmel.

1867-79 között Igazmondó címmel hetenként megjelenő politikai néplapot is szerkesztett. 1865-től 1896-ig állandóan országgyűlési képviselő, különböző kerületekben megválasztva.

A kislelki Társaság 1860-ban választotta tagjává.

A kiegyezést követő évtizedben gyors egymásutánban írta legjobb regényeit, amelyek részben a hősi közelmúltat festik, részben az ország kapitalizálódásával foglalkoznak. Új, nagy alkotói korszakának első remeklése az 1869-ben megjelenő A köszívő ember fiai. Emellett az ország egyik legnépszerűbb publicistája is lett.

1875-ben elfogadta Tisza Kálmán programját, és belépett a Szabad-elvű Pártba remélve, hogy a Deák-párt és a balközép egyesülése révén egy erős kormány jön létre, amely ki tudja vívni az önálló jegybankot és vámterületet. Továbbra is változatlan bőségben ontja regényeit, de ritkulnak a jelentős művek. Hamarosan látnia kellett, hogy reményeit az új párt nem váltja be, a politikai életben ettől kezdve nem vett aktív részt.

A nyolcvanas évek elején lapjai szerkesztésétől is megvált. Ebben az időszakban írói művészete némi hanyatlást mutat. Népszerűségének bizonyítéka, hogy 1876-ban az ellenzéki írók által alapított Petőfi Társaság elnökének választotta.

1885-ben felkérték az Osztrák-magyar monarchia írásban és képből című nagyszabású osztrák-magyar közös vállalkozás magyar kiadásának szerkesztésére.

Életének második felében gyakran tett nagyobb utazásokat külföldön, Erdélyben és a Felvidéken.

1885-ben meghalt felesége, Laborfalvi Róza, halála után fogadott unokája, Jókai Róza - később Feszty Árpádné - házában Jókai irodalmi szalonféléit nyitott.

1894-ben 50 éves írói jubileuma megünneplésére mozgósult az egész ország. Országos gyűjtés eredményeként megjelenik díszes kiállításban, 100 kötetben műveinek eddigi legteljesebb kiadása, az

Ún. Nemzeti Kiadás /1894-1898/. Politikai cikkeket e korszakban már nem írt, de több háborúellenes felhívását ismerjük. 1899-ben újra megházasodott, egy húszéves színésznőt, Nagy Bellát vett el feleségül. Ez a közvéleményben felháborodást keltett ellene, a közönség szeretete elfordult tőle.

Regényeit haláláig töretlen szorgalommal írta, átlagos színvonaluk azonban sokat hanyatlott.

1904-ben megjelenik utolsó regénye, az Ahol a pénz nem Isten.

Nem sokkal később, május 5-én életének 80. évében elhunyt Budapesten. 1910-ben a Nemzeti Kiadás kiegészítésként 10 kötetben megjelennek Jókai Mór Hátrahagyott Művei.

Műveit számos idegen nyelvre lefordították. Kb. 200 kötetes élet-mövet hagyott hátra. A legnagyobbat a regényben alkotta, bár ki-tűnő novellákat is írt. Művei nem hibátlanok, sok bennük a meglepetések halmaza, regényköltészete elosztatás helyett inkább fokozta a nemzeti illúziókat. Azonban szemléletes tájleírásai, nyelvi gazdagsága, magyaros mondatfűzése, kitűnő zsánerfigurái-nak nagy száma, népi eredetű humora és legfőképp páratlan mesemondó készsége miatt helye irodalmunk legnagyobbjai közt van.

Művei: Hétköznapiak /regény, 1846/, Forradalmi és csataképek 1848 és 1849-ből /elbeszélés, 1850/, Egy bujdosó naplója /elbeszélés, 1851/, Erdély aranykora /regény, 1852/, Török világ Magyarországon /regény, 1853/, Egy magyar nábob /regény, 1853-1854/, Janicsárok végnapjai /regény, 1854/, Kárpáthy Zoltán /regény, 1854/, Szegény gazdagok /regény, 1860/, Az új földesúr /regény, 1863/, Politikai divatok /regény, 1862-1864/, Mire megvénülünk /regény, 1865/, Szerelem bolondjai /regény, 1868-1869/, A kőszívű ember fiai /regény, 1869/, Fekete gyémántok /regény, 1870/, Eppur si muove És mégis mozog a föld /regény, 1872, 1873/, Az aranyember /regény, 1872/, A jövő század regénye /regény, 1872-1874/, Enyém tied, övé /regény, 1875/, Az élet komédiásai /regény, 1876/, Egy az Isten /regény, 1877/, Névtelen vár /regény, 1877/, Rab Rá-by /regény, 1879/, Szeretve mind a vérpadig /regény, 1882/, A lőcsei fehér asszony /regény, 1885/, A cigánybáró /regény, 1885/, Életemből /emlékek, 1886/, A tengerszemű hölgy /regény, 1890/, Gazdag szegények /regény, 1890/, Sárga rózsza /regény, 1893/, Fráter György /regény, 1893/, Ahol a pénz nem Isten /regény, 1904/.

2. Jókai alkotói korszakai

I. A kezdetek kezdetétől világosig (... 1849.aug.31.)

- Zsidó fiú
- Pesti divatlap- a pesti divatlapban publikál. Petőfi bevezeti a Pilvaxba, és a csiga kávéházba. Életképek (nepean sziget elb.).
- 1846-hétköznapiak

II. (1849 – a kiegyezésig (1867))

- Sajó álnéven bujdosik:
 - Forradalmi és csataképek
 - Egy bujdosó naplója
- Egyre népszerűbb lesz.
- 1851-MTA levelezőtagja

- 1861 az MTA rendes tagja. Történelmi regényei jelennek meg ekkor
 - Erdély aranykora
 - Török világ Magyarországon
 - Janicsárok végnapjai
 - Fehér Rózsa (1854)
- 1853 erdélyi körút – útirajz
- a Nagyenyei két füzfa. A Vasárnapi Újság munkatársa a reformkor tematikájával Széchenyi, Wesselényi:
- Egy magyar nábob(1853)
- Kárpáty Zoltán (1854)
- 1858 az üstökös- élelapp (Tallérosi Zebulon ŰA kőszívű ember fiai)
- dekameron (10 kötetben 100 novella)
- Szegény Gazdagok(1860)- bűnügyi regény (Fatia Negra (sötét arc))
- Politikai divatok egyértelműen P. És J.- Laborfalvi Róza, P. Nem hal meg
- Az új földesúr. A kiegyezést előkészítő írás
- **Mire megvénülünk:** megtörik az optimizmusa, családi tragédia (öngyilkosság sorozat. seregélyek) J. És Károly közti szeretet.

III. Alkotói korszakainak csúcsa

- 1867-1875
- Szerelm bolondjai- személyesen nyújtja át Erzsébet királynőnek
- Kőszívű ember fiai- kapitalizálódó Magyarország
- Az aranyember (1872)
- És mégis mozog a föld
- A jövő század regénye-utópia
- Enyém tied övé
- 1872- Deu-ba utazik Bismark fogadja őt

IV. 1875-1904

- 1876 – ban megalakul a Petőfi társaság, elnöke J.
- Névtelen vár a fertő tó partján

- XIV Lajost őrizték
- Rab Rábi
- Szeretve mind a vérpadig(kuruc)
- A lőcsei fehér asszony (kuruc)
- A sárga rózsza

3. Írásművészete:

Jókai a legnagyobb romantikus írónk. Műveire a könnyed, élőbeszédet a idéző stílus a jellemző. Néha kissé merev és dagályos írásmódot túllépve sajátos írói nyelvet alkotott, a már meglevő szókincset népies kifejezésekkel gazdagította. S gyakran találkozhatunk latin és német kifejezésekkel műveiben. A legbővebb szókincessel rendelkező írónk egyike. Műveinek gondolatmenete logikus, világos, helyszínek egyaránt találhatóak a múltban, és a jövőben. A helyszínek, és a természeti képek nagy jelentőséggel bírnak, tükrözik a szereplői lelki világát. **Nyelvezete világos.**

Jellemek: szereplői eszményítettek. Nőalakjai éterien tiszták és becsületeseek, küzdeni képesek (Fanni, Baradlayné, Noémi) vagy démonian gonoszak. Jókai nem egyéneket, hanem típusokat teremt, melyek ritkán mutatnak jellemfejlődést. Az író ritkán ismert meg minket a lélekrajzzal. A szereplőket tetteiken keresztül ismerhetjük meg. Gyakran hasonlítanak a népmesei hősökhöz (a legkisebb fiú hozza meg a legnagyobb áldozatot). Baradlay Jenő. Jókai fantáziájának és mesélőkedvének köszönhetően rengetek epizód gazdagítja a fő cselekményt. Mellékszereplői ugyanolyan élők és valóságosak, mint a főszereplők.

Regényeinek bizonyos típusa anekdoták láncolata. Ilyen anekdotikus regénye az Egy magyar nábob. A korabeli Magyarország keresztmetszetét adja a regény (az alapötlet egy anekdota). E köré szövi a reformkor politikai csatározásait, a maradiság és a haladás összeütközéseit, a hazaszeretet és a kozmopolitizmus kérdését.

3.1. Egy magyar nábob:

- Kárpáty János – jancsi úr
- Kárpáty Abellio

Egy elmaradott, pusztuló világ rajzolódik ki az olvasó előtt (törökszakad). Egyik főhőse Kárpáty János-Jancsi a múlt embere duhajkodó, és különcségei anekdotaként keringenek. Ő testesíti meg a hátrahagyott őserőt, a nemesi jellemet.

Kárpáty Abellino: Nagybátyja halálát remélve érkezik. A haza iránt közömbös, kozmopolitizmus miatt negatív figura. A mű további részeiből képet kapunk a külföldön élő magyar arisztokrata életéről. Képviselője Szentirmay Rudolf – megismerkedik az eszményi Flórával.

Szentirmay Rudolf - megváltozik

Kárpáty János - jellemfejlődést

Flóra – föllendíti az országot: tudását, befolyását, pénzét az ország fellendítésére, megreformálására fordítja. A szereplők másik csoportja az ún. közrendű ember típusa, aki egyszerű származású, de becsületes munkával jó hírnevet szerez magának és a népnek. Képviselője Borna Sándor. Más rétegekből is lehet szövetségest szerezni.

3.2. Kárpáty Zoltán

János fia pereskedik Abellinóval, mert ő az örökség várományosa. A regény központi eseménye az 1838 pesti árvíz.

Rudolf- egyértelműen Wesselényi alakja jelenik meg benne

Majer Fanny meghal, s hatására János öngyilkos lesz. Zoltán gyámja Rudolf lesz. Hosszas pereskedés után Zoltán lemond az örökségről.

3.3. A kőszívű ember fiai

Történelmi regény(requiem - visszaemlékezés). Főhőse a Baradlay család (népmesei hős). Mindenki részt vesz a szabadságharcban:

Ödön - a legidősebb, családapa. Összetartja a családot, ápolja az emlékeket, szellemet.

Richárd – középső a legbohémabb (nemzeti hős)

Jenő – feláldozza az életét. Ő kiválszott. Sem lelkileg, sem testileg nem hős, mégis ő hozza meg a legnagyobb áldozatot. A regény igazi főhőse a szabadságharc.

3.4. Fekete gyémántok:

A kapitalizálódó Magyarország képe jelenik meg itt. A nem jellegzetes eszközével dolgozik az író (Az aranyember). a művön egy vezérmotívum vonul végig (a fekete gyémántok(a szén, Evila szemei)).

Főhőse Berend Iván tipikus romantikus főhős: szép udvarias, jó vívó, az igazság bajnoka, talpig úriember. Tökéletes, erkölcsös, tisztességes, minden igyekezetével a haza ügyén munkálkodik. Az érdek és a z érzelem összefonódik.

3.5. Sárga rózsa

Az utolsó alkotói korszakának remekműve a Hortobágyon játszódó Sárga rózsa. Főhősei:

Klári (kocsmároslány) a magyar Karmen

Laca Ferkó (juhász) alattomos, ravasz

Decsi Sándor (csikós) – nyílt, igazmondó, becsületes. Magának sem bocsát meg semmit. A mű motívuma a csikós igazságérzete és becsületessége. Bepillantást nyerünk a puszta zárt világába, szigorú szokásrendjébe, a csikósok, és gulyások jellemébe. Ferkó és Sándor jelleme tükrözi ruházatukat.

Lelkiismeretfurdalás. Archetípus-őstípus. Ez a regény mutatja az áthajlást a realizmusba. Része a tájleírás, a puszta világának leírása, a társadalom szigorú rendje, az emberek öltöztette. Igazi írói bravúr, hogy a szereplőket beszédjükkel, kifejezőmódjukkal.